

30.7.2012

Sisäasiainministeriö

Lausuntopyyntönnö 25.6.2012

LAUSUNTO POLIISIN HALLINTORAKENTEEN KEHITTÄMISESTÄ

Liikenneturva kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto poliisin hallintorakenteen kehittämistä.

Liikenneturva antaa lausuntonsa tieliikenteen turvallisuuden näkökulmasta arvioiden nimenomaan sitä, mikä merkitys liikennevalvonnalla ja Liikkuvalla poliisilla on liikenteen turvallisuudelle.

Tieliikenteessä poliisin valvonnalla on ensiarvoinen merkitys sekä liikenneonnettomuuksien että liikennetrikosten ehkäisyssä. Tieliikenteessä sääntöjä rikkovat vaarantavat sekä oman että toisten hengen ja terveyden. Liikenteen turvallisuutta uhkaavien rikosten ja rikkomusten valvonta on poliisin ydintehtäviä. Tässä työssä selvitetään vakavia liikennetrikoksia, kun kyseessä ovat rattijuopumusrikokset ja törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen. Valvonnalla tuetaan myös suurta joukkoa tavallisia kuljettajia, jotta he noudattavat liikenteen sääntöjä turvallisuuden varmistamiseksi. Ilman valvontaa sääntöjä noudatetaan huonosti. Tienkäyttäjien pitää kokea, että rikkomuksista voi jäädä kiinni.

Poliisilla on liikenteessä varsin laaja valvontatehtävä, jossa tarvitaan tieliikenteeseen erikoistuneita poliisivoimia:

Poliisi valvoo ihmisiä. Kuljettajan ajokyvyn valvontaan liittyvät vireystila, lääkkeet, alkoholi, huumeet ja ajoterveys. Väestön ikääntyessä myös entistä tavalliset iän mukanaan tuomat ajokelpoisuuteen vaikuttavat asiat.

Poliisi valvoo ajoneuvoja. Eniten erityisosaamista vaativat raskaat ajoneuvot ja vaarallisten aineiden kuljetukset sekä erikoiskuljetukset. Toisaalta ajoneuvojen kirjo on suuri, mm. mopojen määrä on lisääntynyt huomasti.

Poliisi valvoo toimintaa. Kuljetusketjun vastuun toteutumiseen liittyen poliisin valvonta kattaa lähettyvästä yrityksestä alkaen toiminnan eri vaiheet. Yleisölainsäädäntö edellyttää tasapuolisia kilpailuedellytyksiä, mikä taas on perusta sille, että poliisin on valvottava ajo- ja lepoaikoja sekä tehtävä teknisiä tienvarsitarkastuksia.

Poliisi valvoo koko tieverkolla. Paikallispoliisin valvonnan painopiste on taajama-liikenteen valvonnassa. Liikkuvan poliisin valvontakohteena taas päätieverkon merkitys on turvallisuuden kannalta suuri. Pistemäinen valvonta ei tuota tuloksia, vaan poliisin on valvottava maantieverkolla ja erityisesti koko päätieverkolla, jossa suuri osa vakavista onnettomuuksista sattuu. Raskas liikenne keskittyy nimenomaan päätieverkolle.

Poliisin valvonta on kansainvälistä. Valvottavana on niin ulkomaalaisia ihmisiä kuin ajoneuvojakin. Poliisia työllistää myös rajat ylittävän valvonnan toteuttaminen.

Liikenteen turvallisuuteen vaikuttavana työnä poliisilla on valvonnan ohella myös monia muita tehtäviä: Rikosten tutkintavastuu ja tehtäviä seuraamusten määrittämisessä sekä liikenteen lupahallintotehtävät (ajokorttiasiat, ajokiellot, alkulokolla valvottu ajo-oikeus). Poliisilla on myös tärkeä tiedotustehtävä. Poliisi jakaa liikennetietoa sekä tien päällä että median kautta. Tiedotuksen ja valvonnan yhdistäminen on tehokkaaksi havaittu kokonaisuus. Tien päällä poliisi valvoo liikenteen ohella myös monia muita asioita yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Osa poliisin liikenneturvallisuustehtävistä kuuluu luontevasti vain toiselle toimijalle, joko paikallispoliisille tai Liikkuvalla poliisille. Liikenneturvalla on pitkälti ajalta kokemusta yhteistyöstä sekä paikallispoliisin että Liikkuvan poliisin kanssa. Kokemukset ovat pelkästään myönteisiä. Liikenneturvan näkemyksen mukaan jatkossakin tarvitaan sekä poliisin paikallisia toimintayksiköitä että koko valtakunnassa toimivaa liikennevalvontaan erikoistunutta yksikköä.

Tieliikenteen valvonnassa edellytetään monelta alueelta erityisosaamista ja erityiskalustoa. Edellä kuvattujen valvontatarpeiden perusteella voidaan ammattitaidon taso säilyttää varmemmin valtakunnallisessa yksikössä kuin hajautettuna eri poliisilaitoksiin. Erikoisyksiköllä voidaan lisäksi pitää motivaatiotaso korkeana. Yksikkö voi paremmin tehdä suunnitelmallista liikennevalvontaa, yhdistää tiedoksellisia asioita ja toimia paremmin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Samoin yhteydenpito kansainväliseen liikennepoliisi- ja liikenneturvallisuusyhteistyöhön on luontevaa (esimerkiksi TISPOL). Edelleen liikennevalvonnan kehittäminen onnistuu paremmin. Näin saadaan myös alueellisesti tasapuolista ja yhdenvertaista valvontaa.

Liikennevalvontaa on moniin liikenteessä valvottaviin tarpeisiin verrattuna liian niukasti. Todellinen liikennerikoksista ja -rikkomuksista kiinnijäämisen todennäköisyys ei nykyisinkään vastaa korkealle asetettuja turvallisuustavoitteita. Jos Liikkuva poliisi valtakunnallisena yksikkönä lakkautettaisiin, on uhka, että liikenteen valvonnan asiantuntemus heikkenisi vähin erin, vaikka aluksi suurta muutosta ei havaittaisikaan. On todennäköistä, että myös liikenteen valvonnan määrä vähenisi, ja resursseja jouduttaisiin suuntaamaan muihin aiheisiin, mm. hälytystapauksiin. Kielteinen vaikutus voisi olla odotettavissa jo pelkästään motivaatiotason menetyksen kautta: paikallispoliisilla liikennevalvonta on aina toissijais-ta toimintaa. Motivoitunut liikennevalvontayksikkö taas tekee "road policingia" liikennevalvonnan yhteydessä automaattisesti sekä toimii muutenkin liikkuvana ja joustavana resurssina tarvittaessa.

Vaikka liikenteen valvonnan määrä säilyisi nykyisellä tasolla, kansalaisille tulisi Liikkuvan poliisin toiminnan sulauttamisesta muuhun poliisiorganisaatioon sellainen käsitys, että myös liikenteen valvonta vähenee. Ihmisten kokema rikkomuksista kiinnijäämisen todennäköisyys pienenisi entisestään, mikä taas heikentäisi turvallisuutta. Liikkuva poliisi on kansalaisille vahva käsite.

Liikenneturvan arvion mukaan erikoistuneelle liikennepoliisille on suuri tarve. Liikennepoliisille tulisi keskittää mieluummin lisää liikennevalvontatehtäviä (lähinnä vastuu automaattisesta liikennevalvonnasta), ja lisätä sen vastuuta sekä viranomaisten kansallisessa että kansainvälisessä liikenneturvallisuusyhteistyössä ja liikennevalvonnan kehittämisessä. Sulautetussa mallissa liikennevalvonnan tärkeysasema heikkenee verrattuna erikoistuneeseen yksikköön.

Sekä EU:n edellyttämät että kansallisesti maan hallituksen asettamat liikenneturvallisuustavoitteet ovat kovat, ja niihin on edelleen pitkä matka. Suomen sijoitus eurooppalaisessa vertailussa on viime vuosina heikentynyt. Monista älykkään liikenteen ratkaisuksista tullaan tulevaisuudessa saamaan suuri hyöty turvallisuudelle. Laajamittaisten teknisten järjestelmien toteutuminen vie kuitenkin vuosikymmeniä. Tällä hetkellä voimassa olevien tavoitteiden toteutuminen edellyttää uskottavaa poliisin liikennevalvontaa työn ammattitaitoa ja erityisosaamista kunnioittaen. Tätä tarvetta ei voida korvata muilla keinoilla.

Liikenneturva on valtakunnallinen liikenneturvallisuustyön keskusjärjestö. Monet Liikenneturvan jäsenyhteisöt, niin ammattiliikennettä kuin yksityisautoilijoita edustavat, ovat aktiivisesti ottaneet kantaa sen ammattitaitoisen työn puolesta, jota tieliikenteen valvontaan erikoistunut poliisi nykyisin tekee.

LIKENNETURVA

Anna-Liisa Tarvainen
Toimitusjohtaja